

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Remissvar Utökade registerkontroller vid anställning i kommun

Inledning

I promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24) utreds möjligheterna att kontrollera anställda och personer som erbjuds anställning eller uppdrag inom kommunerna mot belastningsregistret och misstankeregistret. Skolväsendet omfattas inte av uppdraget. Syftet anges vara att ge kommunerna bättre förutsättningar att genomföra bakgrundskontroller.

Bakgrundskontroller av anställda och arbetssökande rör frågan om integritet i arbetslivet. Sacos grundinställning är att om en bakgrundskontroll är nödvändig ska den utformas på ett sätt som gör ingreppet för den enskilde så litet som möjligt. Det ska noteras att förslag som rör arbetstagares rätt till en privat sfär alltid förtjänar en grundlig genomgång innan en lagändring.

Allmänna överväganden

Saco anser att det är viktigt att lagstiftaren värnar om principen att en person som har gjort sig skyldig till brott och sedan avtjänat sitt straff ska kunna återanpassa sig i samhället och kunna försörja sig. I undantagsfall kan det dock finnas ett berättigat intresse för arbetsgivare att få kännedom om viss typ av brottslighet. Belastningsregisterutdrag är dock ett trubbigt verktyg som inte ger en fullständig bild av en arbetstagare eller en arbetssökande. Registren behöver därför vara en del av en större bedömning i samband med en rekrytering.

Till skillnad från utredningen anser Saco att det finns anledning att överväga förslag om ett generellt förbud för kommunala arbetsgivare att få del av uppgifter i belastningsregistret. Det finns en påtaglig risk att regeringsformen i denna del inte ger ett tillräckligt skydd. Utan lagstöd bör arbetsgivare inte kunna inhämta belastningsregisterutdrag genom att kräva att den arbetssökande inhämtar ett utdrag om sig själva. Ett problem är att det idag saknas effektiva rättsmedel för arbetstagare att angripa otillåtna registerkontroller.

Vilka brott som ska omfattas av ett registerutdrag (när det föreslås), och som arbetsgivaren därmed ska få information om, behöver generellt motiveras bättre i promemorian. Det behövs en bedömning av skyddssyfte och risker när man väljer vilka brott som ska omfattas av

brottskatalogen vid varje förslag. Vad vill man uppnå och förhindra genom att kontrollera om en arbetssökande är dömd för ett visst specifikt brott?

Registerkontroll vid arbete med äldre personer och personer med funktionsnedsättning

Saco tillstyrker en utökad möjlighet till registerkontroll för arbetstagare som arbetar med särskilt utsatta grupper. Det är ett exempel på när andra människors behov av trygghet kan behöva komma i första hand. Vilka brott som ska omfattas av den nya lagen behöver dock motiveras ytterligare, se ovan.

Utökade uppgifter vid registerkontroller inför arbete med barn

Registerkontroller som sker av personal som ska arbeta med barn på olika sätt regleras idag genom en särskild lag för att skydda barn mot sexualbrott och andra övergrepp. Även här finns en tydlig utsatt grupp som man måste väga integritetsfrågan mot. Saco tillstyrker förslaget om en utvidgning av de uppgifter som ska omfattas av kontrollen. Även här behöver dock val av brott motiveras på ett tydligare sätt.

En fråga är hur förslagen påverkar civilsamhället och idrottsrörelsen där man också frekvent använder sig av bakgrundskontroller och belastningsregisterutdrag vid arbete med barn.

Registerkontroll i syfte att upprätthålla ett verksamhetsskydd

Det föreslås en ny lag med ett syfte att upprätthålla ett fullgott skydd för den kommunala verksamheten. Registerkontroll ska få genomföras vid anställning till en befattning som är kritisk för kommunens förmåga att utföra sitt uppdrag.

Begreppet "kritisk" kommer troligtvis skapa visst huvudbry vid tillämpningen. Befattningar som ärendehandläggare ska i normalfallet inte omfattas. I stället är det befattningar som medför sådana befogenheter som kan orsaka en skada som är betydande, exempelvis chefsbefattningar. Det är dock viktigt att lagstiftaren är tydlig med att det är en liten och begränsad personkrets som avses. Kontroller mot belastningsregistret måste göras i slutet på rekryteringsprocessen på slutkandidaten när det kan antas att den som ansökan gäller kan komma att anställas. Att kontrollera flera kandidater som har gått till slutintervju är oacceptabelt. Det är inte heller rimligt att kommunerna hanterar frågan så olika att det inom en kommun görs bakgrundskontroller på en stor andel av de arbetssökande medan det i grannkommunen inte görs någon bakgrundskontroll alls.

I promemorian anges att arbetsgivaren är bäst lämpad att avgöra om en befattning ska anses kritisk. Saco vill framhålla att frågor som avser arbetstagares och arbetssökandes integritet dock alltid bör förhandlas med de fackliga organisationerna i enlighet med medbestämmandelagen. Saco tillstyrker att det inte införs några krav på att genomföra registerkontroller. Bestämmelsen ska vara fakultativ.

Saco tillstyrker huvudförslaget om att Säkerhetspolisen utför registerkontrollen samt att Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten gör en relevansprövning och beslutar om vilka uppgifter som ska lämnas ut. Det är viktigt att handlingarna skyndsamt återlämnas till Säkerhetspolisen.

Frågan om samtycke till registerkontroller i arbetslivet är dock problematisk. Den arbetssökande befinner sig i ett beroendeförhållande till (den kommande) arbetsgivaren. Om samtycke inte lämnas av den arbetssökande kommer han eller hon troligtvis inte erbjudas tjänsten. Denna fråga måste utvecklas och analyseras ytterligare i den fortsatta lagstiftningsprocessen, exempelvis avseende skyddet för enskilda i Europakonventionen som förpliktar staten att upprätthålla en viss nivå av skydd för de mänskliga rättigheterna, däribland rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens i enlighet med artikel 8.

Pågående anställning

Saco instämmer i bedömningen att det inte bör införas en reglering som ger kommunala arbetsgivare rätt att göra förnyade bakgrundskontroller under pågående anställning. Ett sådant ingrepp i den personliga integriteten vore inte lämpligt.

Saco hänvisar också till bilagda remissvar från Akavia, Naturvetarna, SRAT, Sveriges Ingenjörer och Sveriges Lärare.

Med vänliga hälsningar
Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist
Samhällspolitisk chef

Maria Rasmussen
Utredare